

STRESZCZENIE SPRAWOZDANIA ROCZNEGO Z REALIZACJI PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020 ZA ROK 2020

przygotowane na podstawie art. 50 ust. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013¹

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego [...]

WSTĘP

Zawartość przedmiotowa sprawozdania rocznego z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) została określona w *rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014 ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)*.

Szczegółowa struktura sprawozdania, w tym zawartych w nim tabel, wynika z wytycznych Komisji Europejskiej.

W rozdziale 1 sprawozdania zawarto informacje dotyczące realizacji Programu jako całości, a także w układzie Priorytetów i działań. Ponadto rozdział ten zawiera również wybrane informacje dotyczące realizacji finansowej Programu oraz realizacji celów w ujęciu tabelarycznym.

W kolejnych rozdziałach zawarto:

- informacje o postępach realizacji planu ewaluacji (rozdział 2 sprawozdania),
- informacje o kwestiach wpływających na realizację Programu, w tym kroki podjęte w celu zapewnienia jakości i skuteczności wdrażania Programu (rozdział 3),
- informacje o wdrożeniu Pomocy Technicznej (w tym działania podjęte w związku z utworzeniem i funkcjonowaniem KSOW oraz reklama Programu) (rozdział 4),
- podstawowe informacje dotyczące wdrażania instrumentów finansowych (rozdział 10).

W załączniku - rozdziale 11 sprawozdania zawarto tabele przedstawiające szczegółowe informacje dotyczące realizacji finansowej oraz realizacji celów i pozostałych wskaźników.

Wszelkie dane dotyczą stanu na 31 grudnia 2020 r., jeśli nie zaznaczono inaczej.

Niniejsze streszczenie obejmuje skrót najważniejszych informacji zawartych w sprawozdaniu.

INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU

PROW 2014-2020 został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr:

- 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz
- 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR,

a także aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Podstawą prawną funkcjonowania PROW 2014-2020 w Polsce są: ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. 2015 poz. 349, z późn. zm.), zwana dalej ustawą o PROW, oraz ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz. 378, z późn. zm).

PROW 2014-2020 został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2014 r.

PROW 2014-2020 jest finansowany z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - EFRROW) i z krajowych środków publicznych. Łączna kwota dofinansowania ze środków publicznych w ramach Programu to ponad 13,6 mld euro. Alokacja środków z budżetu UE wynosi ok. 8,7 mld euro. Udział krajowych środków publicznych wynosi ponad 4,9 mld euro.

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane są również zobowiązania podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

W 2020 roku przyjęte zostało rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r., wprowadzające przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z EFRROW i EFRG w latach 2021 i 2022, które wydłużyło o 2 lata - do końca 2022 r. - okres wdrażania Programu. Wydatki w ramach Programu będą mogły być ponoszone do końca 2025 roku.

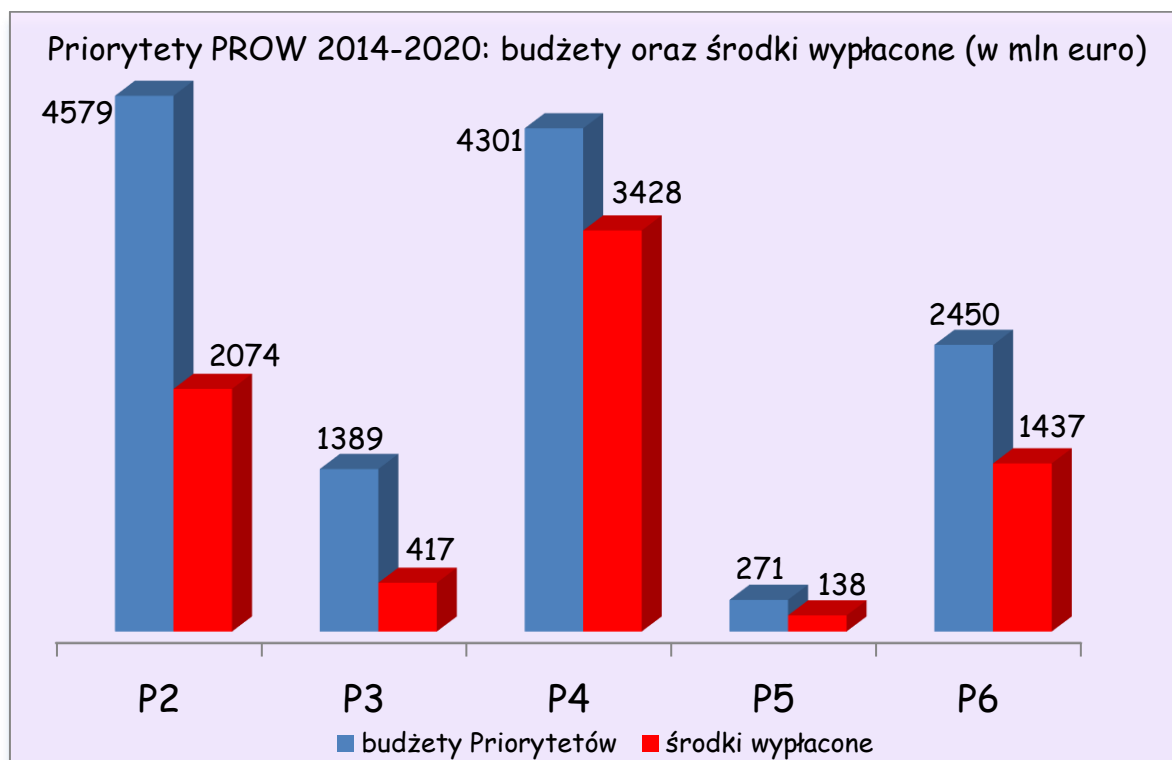
Ogółem w ramach PROW 2014-2020 do dnia 31 grudnia 2020 r. **złożono 5,811 mln wniosków** o przyznanie pomocy finansowej (w tym 4,8 mln w ramach działania M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami*).

Zatwierdzono do realizacji 5,134 mln operacji (w tym w 2020 r. - 1,331 mln operacji). Do końca 2020 r. zakontraktowano 77% budżetu Programu².

² Wartość uwzględnia zobowiązania z poprzednich okresów programowania.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności w kwocie 34,413 mld zł (7,927 mld euro), co stanowi blisko 58% budżetu Programu.

PRIORYTETY I CELE SZCZEGÓŁOWE REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU

PRIORYTET 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich (P1), w tym cele szczegółowe:

- 1A) *Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich*
- 1B) *Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników*
- 1C) *Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa*

Priorytet 1 jest priorytetem horyzontalnym. Dla tego priorytetu nie został wydzielony odrębny budżet w ramach Programu. Cele Priorytetu 1 są realizowane przez działania zaprogramowane w ramach innych priorytetów: M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*, M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw* oraz M16 *Współpraca*.

Realizacja celów Priorytetu 1:

Wskaźnik *Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020* został zrealizowany na poziomie 13% docelowej wartości (na ten wynik wpłynęła realizacja płatności w ramach działań M01, M02 i M16).

Wskaźnik *Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...)* został zrealizowany na poziomie 19% (zrealizowano płatności dla 17 operacji).

Wskaźnik *Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013* został zrealizowany na poziomie 10,5%. W ramach poddziałania *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* do końca 2020 r. zrealizowano szkolenia dla 27 492 osób.

PRIORYTET 2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (P2), w tym cele szczegółowe:

2A) *Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej*

2B) *Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń*

Limit środków Priorytetu 2: środki ogółem **4,58 mld** euro, w tym środki EFRROW **2,91 mld** euro
Środki zakontraktowane do końca 2020 r.: **65%**; środki wypłacone: **45%**³

Realizacja celów Priorytetu 2:

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją* – wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 2,97%. Podstawą obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (poddziałanie 4.1), w ramach którego do końca 2020 r. zrealizowano płatności na rzecz 23 973 gospodarstw rolnych. Wskaźnik został osiągnięty na poziomie 1,59%, co oznacza 54% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/ inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich* – wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 1,91%. Podstawą obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników*, w ramach którego do końca 2020 r. zrealizowano płatności dla 17 108 gospodarstw rolnych. Wskaźnik został osiągnięty na poziomie 1,14%, co oznacza 60% zakładanego celu.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 2:

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych* (cel szczegółowy 2A)

³ Bez uwzględnienia instrumentu finansowego

- M02 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw (2A)
- M04 Inwestycje w środki trwałe - poddziałanie 4.1 - typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (2A)
- M04 - poddziałanie 4.3 *Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa (Scalanie gruntów)* (2A)
- M06 *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej - poddziałanie 6.3 Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (Restrukturyzacja małych gospodarstw)* (2A)
- M06 - poddziałanie 6.4 *Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej (Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych)* (2A)
- M06 - poddziałanie 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi (Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa)* (2A)
- M21 *Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19* (2A)
- M06 - poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników)* (2B)

PRIORYTET 3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (P3), w tym cele szczegółowe:

3A) *Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe*
 3B) *Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach*

Limit środków Priorytetu 3: środki ogółem **1,39 mld** euro, w tym środki EFRROW **0,88 mld** euro
 Środki zakontraktowane do końca 2020 r. – łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **69%**; środki wypłacone: **30%**⁴

Realizacja celów Priorytetu 3:

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów* – wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 4,12%. Do końca 2020 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie 1,43%⁵, co oznacza 35% zakładanego celu. Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika są działania M03 i M09, w ramach których do końca 2020 r. wsparcie otrzymało 21 526 podmiotów.

Osiągnięta wartość wskaźnika *Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem* wielokrotnie przekroczyła wartość docelową. W ramach typu operacji *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej*, stanowiącego podstawę do

⁴ Bez uwzględnienia instrumentu finansowego

⁵ Automatycznie obliczona wartość wskaźnika w tabelach rozdziału 11 wynosi 1,13%, co wynika z ujęcia wyłącznie płatności z jednego roku kalendarzowego.

obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika, do końca 2020 r. zrealizowano płatności na rzecz 1 201 gospodarstw rolnych.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 3:

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych* (cele szczegółowe 3A i 3B)
- M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* (3A)
- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.2 *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój* (*Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*) (3A)
- M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.4 - typ operacji *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów* (3A)
- M09 *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* (3A)
- M14 *Dobrostan zwierząt* (3A)
- M16 *Współpraca* – wybrane operacje (3A)
- M05 *Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych* (3B)

PRIORYTET 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (P4), w tym cele szczegółowe:

4A) *Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów*

4B) *Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów*

4C) *Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą*

Limit środków Priorytetu 4: środki ogółem **4,30 mld** euro, w tym środki EFRROW **2,77 mld** euro
Środki zakontraktowane do końca 2020 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **88%**; środki wypłacone: **79%**

Realizacja celów Priorytetu 4:

Wskaźnik *Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)* - realizowany jest przez wsparcie w ramach działań M10 i M11. Cel w 2020 roku został zrealizowany na poziomie 102%. Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 1,509 mln ha. W 2020 roku wsparciem objęto 1,545 mln ha.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy* - wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 7,99% (co odpowiada powierzchni 1,154 mln ha). W 2020 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 8,04%

(wsparciem objęto powierzchnię 1,161 mln ha gruntów rolnych), co oznacza 101% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną* realizowany jest przez wsparcie w ramach poddziałania 8.5. Wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,50% (co odpowiada powierzchni 46,80 tys. ha). Do końca 2020 r. wsparciem objęto powierzchnię 5 942 ha. Wskaźnik osiągnięto na poziomie 0,06%, co oznacza 12% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej* - wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 7,85% (co odpowiada powierzchni 1,135 mln ha). W 2020 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 7,93% (wsparciem objęto powierzchnię 1,146 mln ha gruntów rolnych), co oznacza 101% zakładanego celu.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby* - wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 10,44% (co odpowiada powierzchni 1,508 mln ha). W 2020 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 10,69% (wsparciem objęto powierzchnię 1,544 mln ha gruntów rolnych), co oznacza 102% zakładanego celu.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 4:

- M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2 (cele szczegółowe 4A i 4B)
- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 - typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000* (4A)
- M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* – poddziałanie 8.5 *Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska* (4A i 4C)
- M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* (4A, 4B i 4C)
- M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* (4A)
- M04 *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1, typ operacji *Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych / Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN* (4B)
- M11 *Rolnictwo ekologiczne* (4C)

PRIORYTET 5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu (P5), w tym cel szczegółowy:

5E) *Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie*

Limit środków Priorytetu 5: środki ogółem **271,0 mln** euro, w tym środki EFRROW **172,4 mln** euro
Środki zakontraktowane do końca 2020 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **75%**; środki wypłacone: **51%**

Realizacja celów Priorytetu 5:

Wskaźnik *Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)* - realizowany jest przez wsparcie w ramach poddziałania 8.1. Cel został do końca roku sprawozdawczego zrealizowany na poziomie 86%. Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 4 800 ha. Do końca 2020 roku wsparciem objęto 4 138 ha.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla* - wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika wynosi 0,02% (wartość dokładna 0,0202%), co odpowiada powierzchni 4 800 ha. Do końca 2020 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 0,0174% (wsparciem objęto powierzchnię 4 138 ha gruntów rolnych). Zakładany cel został zrealizowany w 86%.

Działanie realizowane w ramach Priorytetu 5:

- M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* – poddziałanie 8.1 *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych* (cel szczegółowy 5E).

PRIORYTET 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (P6), w tym cele szczegółowe:

6A) *Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy*

6B) *Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*

Limit środków Priorytetu 6: środki ogółem **2,45 mld** euro, w tym środki EFRROW **1,56 mld** euro
Środki zakontraktowane do końca 2020 r.: **85%**; środki wypłacone: **57%**

Realizacja celów Priorytetu 6:

Wskaźnik *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem* (6A) - wartość docelowa wskaźnika wynosi 16 550 miejsc pracy. Do końca 2020 r. wskaźnik został osiągnięty na poziomie 3,96%. Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie 6.2, w ramach którego utworzono 656 miejsc pracy.

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju* - wartość docelowa wskaźnika wynosi 58,19%. Do końca okresu sprawozdawczego wskaźnik został osiągnięty na poziomie 72,65%, co oznacza 125% zakładanego celu. Wybrane do realizacji strategie rozwoju lokalnego dotyczą obszaru zamieszkałego przez 20 mln 126 tys. osób.

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury* - wartość docelowa wskaźnika wynosi 5,41%. Do końca 2020 roku wskaźnik został osiągnięty na poziomie

12,1%, co oznacza 224% zakładanego celu. Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest działanie M07. Szacuje się, że z infrastruktury ulepszonej w ramach operacji zrealizowanych w tym działaniu korzystać będzie 3 mln 352 tys. osób.

Wskaźnik *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)* – wartość docelowa wskaźnika wynosi 5 943 miejsc pracy. Do końca 2020 roku cel został osiągnięty na poziomie 162%. Podstawą do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika jest poddziałanie 19.2, w ramach którego utworzono dotychczas 9 622 miejsca pracy.

Działania realizowane w ramach Priorytetu 6:

- M06 *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej* - poddziałanie 6.2 *Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich (Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej)* (cel szczegółowy 6A)
- M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.2 *Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury (...)* (6B)
- M07 - poddziałanie 7.4 - typ operacji *Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej* (6B)
- M07 - poddziałanie 7.6 *Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości(...)* (*Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego*) (6B)
- M19 *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* (6B)

INSTRUMENT FINANSOWY W FORMIE FUNDUSZU GWARANCJI ROLNYCH

W 2020 roku rozszerzono zakres wsparcia udzielany z Funduszu Gwarancji Rolnych. Nowe warunki umożliwiły m.in. objęcie gwarancją kredytu obrotowego nieodnawialnego, który nie jest powiązany z inwestycją wspieraną z EFRROW, zabezpieczenie gwarancją spłaty kredytu obrotowego odnawialnego, a także otrzymanie dopłaty do oprocentowania kredytu obrotowego.

Do końca okresu sprawozdawczego banki kredytujące udzieliły beneficjentom ostatecznym 1 604 kredytów, dla których Bank Gospodarstwa Krajowego zrealizował wsparcie poprzez udzielenie z FGR:

- gwarancji do kredytów na kwotę 61,3 mln zł,
- dopłat do oprocentowania kredytów w kwocie 3,9 mln zł.

Pomoc w ramach instrumentu finansowego została przeznaczona na wsparcie realizowanych operacji w ramach poddziałania 4.1 (*Modernizacja gospodarstw rolnych*) w kwocie 51,8 mln zł oraz w ramach poddziałania 4.2 (*Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*) w kwocie 13,3 mln zł.

STAN REALIZACJI PROW 2014-2020 NA 31 GRUDNIA 2020 R.

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności					Limit środków [euro]
Kod	Nazwa	ogółem	liczba	kwota [zł]	% limitu	liczba różnych beneficjentów	kwota [zł]		kwota [euro]	% limitu	ogółem
				ogółem	ogółem		ogółem	EFRROW	ogółem	ogółem	
1	Transfer wiedzy i działalność informacyjna	260 286 516,97	24	8 871 584,00	3,41%	15	7 579 970,22	4 823 134,82	1 728 208,30	2,98%	57 999 757,00
1.1	Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności		24	8 871 584,00		15	7 579 970,22	4 823 134,82	1 728 208,30		
1.2	Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne								0,00		
2	Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw	334 598 740,00	78	174 313 115,18	52,10%	20	79 458 545,73	50 559 472,30	18 185 279,89	24,25%	75 000 519,00
2.1	Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika		56	160 788 321,12		16	77 627 811,93	49 394 576,42	17 773 892,61		
	Świadczenie kompleksowej porady dla właściciela lasu										
2.3	Wsparcie na szkolenia doradców		22	13 524 794,06		4	1 830 733,80	1 164 895,88	411 387,28		
3	Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych	145 622 980,75	2 964	125 624 013,07	86,27%	10 282	57 281 473,78	36 448 104,51	13 332 359,22	40,40%	33 003 300,00
3.1	Zobowiązania 2007-2013 i 2014-2020		2 897	37 452 975,80		10 260	28 731 996,94	18 282 072,77	6 648 022,03		
	Zobowiązania 2014-2020		2 897	14 881 242,58		2 086	6 160 263,72	3 919 753,39	1 419 937,00		
	Zobowiązania 2007-2013			22 571 733,22		8 305	22 571 733,22	14 362 319,38	5 228 085,03		
3.2	Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych		67	88 171 037,27		23	28 549 476,84	18 166 031,74	6 684 337,19		
4	Inwestycje w środki trwałe	15 721 567 212,97	36 908	10 486 614 645,80	66,70%	24 814	5 432 327 511,06	3 548 702 166,12	1 250 948 649,26	35,35%	3 538 645 877,00
	Modernizacja gospodarstw rolnych	9 608 581 329,55	30 293	5 905 757 023,46	61,46%	22 633	4 002 009 858,74	2 546 478 811,84	921 746 632,95	42,48%	2 169 947 129,00
	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	527 087 017,25	2 285	341 709 140,90	64,83%	1 550	211 305 824,93	206 948 253,77	48 618 181,93	40,88%	118 937 106,00
4.1	Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych / Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	405 371 533,17	2 912	206 764 944,43	51,01%	812	53 939 726,30	53 939 726,30	12 081 204,36	13,37%	90 338 894,00
4.2	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	3 898 384 434,00	1 277	2 794 389 444,36	71,68%	595	1 009 469 643,38	642 325 530,63	232 992 666,89	26,69%	873 052 019,00

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności					Limit środków [euro]
4.3	Scalanie gruntów	1 282 142 899,00	141	1 237 994 092,65	96,56%	35	155 602 457,71	99 009 843,58	35 509 963,13	12,40%	286 370 729,00
5	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych	550 267 279,86	4 276	264 291 477,43	48,03%	1 647	101 420 622,26	64 533 934,69	23 020 663,02	18,72%	122 970 926,00
5.1	Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej		3 799	243 086 077,09		1 283	85 599 686,81	54 467 074,90	19 367 607,68		
5.2	Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej		477	21 205 400,34		364	15 820 935,45	10 066 859,79	3 653 055,34		
6	Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej	8 887 477 152,95	58 030	5 846 015 209,27	65,78%	53 036	4 162 928 394,67	2 648 871 332,07	955 573 038,11	47,65%	2 005 459 265,00
6.1	Premie dla młodych rolników	3 180 532 540,64	18 729	2 182 100 000,00	68,61%	17 108	1 656 860 000,00	1 054 260 018,00	379 942 409,06	52,92%	717 978 630,00
6.2	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	1 516 206 108,78	7 231	1 161 450 000,00	76,60%	4 692	569 810 000,00	362 570 103,00	128 668 863,42	37,92%	339 359 101,00
6.3	Restrukturyzacja małych gospodarstw	3 157 233 979,39	29 805	1 788 300 000,00	56,64%	29 477	1 443 792 000,00	918 684 849,60	333 037 326,06	46,66%	713 727 034,00
6.4	Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych	1 023 234 483,75	1 690	704 035 910,54	68,80%	1 225	482 525 327,16	307 030 863,11	111 600 693,20	48,10%	231 997 643,00
6.5	Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	10 270 040,38	575	10 129 298,73	98,63%	562	9 941 067,51	6 325 498,36	2 323 746,37	96,95%	2 396 857,00
7	Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	6 074 010 744,35	4 543	5 558 345 701,19	91,51%	1 700	3 730 465 645,23	2 373 695 275,29	865 355 437,34	62,39%	1 386 938 080,00
7.2	Budowa lub modernizacja dróg lokalnych		2 237	2 212 794 950,09		1 144	1 914 935 919,92	1 218 473 717,34	448 042 537,29		
	Gospodarka wodno-ściekowa		1 434	2 667 329 979,61		701	1 380 134 280,30	878 179 438,66	318 398 752,34		
7.4	Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej		597	390 928 581,45		415	233 927 712,50	148 848 201,82	52 787 729,27		
	Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów		198	242 525 788,36		147	166 271 858,95	105 798 783,37	38 178 632,02		
7.6	Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego		77	44 766 401,69		70	35 195 873,56	22 395 134,10	7 947 786,42		
8	Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów	1 329 967 206,54	14 555	901 831 331,53	67,81%	18 079	601 472 339,80	382 716 063,15	138 923 232,37	46,16%	300 989 060,00
8.1	Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych		13 820	898 009 440,00		17 884	597 797 589,79	380 377 823,29	138 097 912,16		
	Zobowiązania z PROW 2014-2020		13 764	87 673 240,00		2 413	71 460 036,22	45 469 922,52	16 415 719,40		

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności					Limit środków [euro]
8.1 - w tym:	Zobowiązania z PROW 2007-2013		56	406 266 000,00		9 349	274 801 311,77	174 855 588,26	63 601 774,07		
	Zobowiązania z PROW 2004-2006			404 070 200,00		7 658	251 536 241,80	160 052 312,51	58 080 418,69		
8.5	Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska		735	3 821 891,53		584	3 674 750,01	2 338 239,86	825 320,21		
9	Tworzenie grup producentów i organizacji producentów	950 051 868,71	418	840 305 142,50	88,45%	1 097	472 723 077,81	298 903 369,01	109 092 187,41	50,68%	215 268 848,00
w tym:	Zobowiązania 2014-2020		418	561 960 283,19		341	201 879 537,48	126 565 633,45	46 205 525,82		
	Zobowiązania 2007-2013			278 344 859,31		756	270 843 540,33	172 337 735,56	62 886 661,59		
10	Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	6 022 877 771,01	380 105	6 113 629 124,28	101,51%	103 878	4 696 487 095,80	2 988 354 445,19	1 079 706 460,86	79,00%	1 366 679 125,00
10 - w tym:	Zobowiązania z PROW 2014-2020		236 408	4 572 526 124,28		73 648	3 155 953 254,90	2 008 130 610,72	722 823 044,93		
	Zobowiązania z PROW 2007-2013		143 697	1 541 103 000,00		57 605	1 540 489 724,10	980 195 762,96	356 872 851,57		
	Zobowiązania z PROW 2004-2006					1	44 116,80	28 071,51	10 564,36		
11	Rolnictwo ekologiczne	3 091 626 487,94	99 119	2 383 025 454,29	77,08%	28 921	1 794 719 119,23	1 141 980 443,11	414 298 775,47	59,19%	699 942 890,00
11 - w tym:	Zobowiązania 2014-2020		59 186	1 823 535 554,29		18 239	1 234 191 716,88	649 606 830,95	284 551 946,98		
	Zobowiązania 2007-2013		39 933	559 489 900,00		17 893	560 527 402,35	356 663 236,00	129 746 828,49		
13	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami	8 638 515 224,72	4 334 330	7 507 526 923,97	86,91%	1 019 010	8 129 723 932,76	5 172 911 284,04	1 871 374 464,26	94,36%	1 983 293 170,00
13 - w tym:	Zobowiązania 2014-2020		4 333 521	7 503 523 383,67		1 018 928	8 127 298 872,29	5 171 368 220,81	1 870 808 299,94		
	Zobowiązania 2007-2013 (część kamp. 2014)		809	4 003 540,30		812	2 425 060,47	1 543 063,23	566 164,32		
14	Dobrostan zwierząt	224 535 000,00	0	0,00	0,00%	0	0,00	0,00	0,00	0,00%	50 000 000,00
16	Współpraca	417 722 467,33	36	88 280 986,00	21,13%	17	21 865 339,14	13 912 915,18	4 847 875,73	5,21%	92 998 186,00
19	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	3 480 837 443,88	17 846	2 648 594 920,54	76,09%	13 159	2 082 036 428,43	1 237 824 579,59	480 679 786,82	61,08%	786 980 355,00
19.1	Wsparcie przygotowawcze		299	37 180 000,00		299	37 156 680,00	23 642 795,48	8 641 728,55		
19.2	Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju		17 133	2 015 149 803,03		13 073	1 601 131 330,17	967 019 023,84	370 173 631,12		
19.3	Wdrażanie projektów współpracy		141	48 057 724,65		231	32 197 686,22	16 590 098,79	7 395 128,33		
19.4	Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji		273	548 207 392,86		274	411 550 732,04	230 572 661,48	94 469 298,82		
20	Pomoc techniczna	1 590 340 830,74	903	730 908 830,48	45,96%	42	587 233 343,19	373 656 572,06	135 303 432,53	37,72%	358 677 848,00

Działanie / poddziałanie		Limit środków [zł]	Zawarte umowy / wydane decyzje (czynne)*			Zrealizowane płatności					Limit środków [euro]
21	Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19	1 227 661 767,08	180 315	1 197 793 790,04	97,57%	180 140	1 195 647 630,50	760 789 730,80	266 250 137,19	97,39%	273 379 123,00
	Renty strukturalne	1 180 159 695,42		1 259 805 744,07	106,75%	53 466	1 259 805 744,07	801 610 021,19	298 022 264,76	112,89%	263 985 099,00
RAZEM		59 821 051 733,84	5 134 450	46 135 777 993,64	77,12%	1 181 951	34 413 176 213,68	21 900 292 843,12	7 926 642 252,54	58,53%	13 543 611 428,00
RAZEM - z uwzględnieniem instrumentów finansowych		60 128 126 391,21									13 612 211 428,00

* W przypadku działań wieloletnich: 3.1,8,9,10,11 i Renty strukturalne - kwoty umów/decyzji odnoszą się do szacowanych wypłat dla beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w ramach PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020 i które mogą być finansowane w ramach budżetu PROW 2014 - 2020.

POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI

Plan ewaluacji na 2020 rok został przygotowany przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za koordynację działań ewaluacyjnych programu oraz pozytywnie zaopiniowany przez Grupę Zarządzającą Ewaluacją PROW 2014-2020.

Zgodnie z przyjętym rocznym planem ewaluacji w związku z przeprowadzoną w roku 2019 kompleksową oceną PROW 2014-2020 oraz koniecznością zintensyfikowania prac związanych z Planem Strategicznym WPR 2023-2027, działania w zakresie ewaluacji w 2020 roku były skupione na badaniach i analizach dotyczących przyszłego okresu programowania:

1. Przeprowadzono postępowanie w trybie przepisów ustawy *Prawo zamówień publicznych* w zakresie wyboru wykonawcy oceny ex ante Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027.

Ocenę realizuje konsorcjum w składzie:

- Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa
- Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB
- Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
- Ecorys Polska sp. z o. o.

Ocena ex ante realizowana jest w trzech modułach:

Moduł I – Trafność diagnozy, analizy SWOT i zidentyfikowanych potrzeb Planu - podstawowym zadaniem wykonawcy w tej części jest ocena trafności diagnozy, spójności i kompletności analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb.

Moduł II – Spójność wewnętrzna i zewnętrzna PS WPR 2023-2027 - w tej części wykonawca oceni związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy zaplanowanymi w ramach PS WPR działaniami i ich produktami a oczekiwanymi rezultatami (spójność wewnętrzna). Oceni również spójność Planu z horyzontalnymi politykami unijnymi i krajowymi (spójność zewnętrzna).

Moduł III – Ocena systemu zarządzania i wdrażania Planu. Na tym etapie wykonawca oceni struktury i rozwiązania organizacyjne w ramach oraz pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Planu. Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji Planu.

Podstawowe założenia organizacyjne procesu realizacji oceny ex ante:

- model partycypacyjny – wczesny wybór ewaluatora; prace ewaluatora równoległe do prac nad PS WPR
 - stała, bieżąca współpraca, spotkania robocze w miarę potrzeb, udział ewaluatorów w spotkaniach związanych z PS WPR
 - możliwość zadawania zapytań ewaluatorowi „ad hoc”
2. Inne działania z zakresu ewaluacji i analiz, podjęte w 2020 roku:

- a. Bieżące monitorowanie i ocena wdrażania PROW - ocena postępu we wdrażaniu poszczególnych instrumentów wsparcia; wydatkowania środków; realizacji wskaźników produktu i rezultatu – na podstawie danych przekazywanych przez ARiMR (sprawozdania tygodniowe, miesięczne i śródroczne)
 - b. Analizy własne na potrzeby „ad hoc” – na podstawie danych jednostkowych pozyskanych z systemów informatycznych ARiMR, w tym tzw. hurtowni danych (dostęp online do systemu analityczno-raportowego HD BI - Hurtownia Danych wraz z Business Intelligence - dla wybranych instrumentów wsparcia PROW 2014-2020)
 - c. Analizy i ekspertyzy zlecane instytutom branżowym, podległym MRiRW, w ramach bieżących prac na potrzeby przygotowania PS WPR 2023-2027
 - Diagnoza
 - Analizy SWOT dla 9 celów WPR
 - Analizy sektorowe, specjalistyczne
3. Aktywność w zakresie ewaluacji:
- a. Przedstawiciele jednostki ewaluacyjnej IZ aktywnie uczestniczyli w posiedzeniach Grupy Ekspertów ds. Monitorowania i Ewaluacji WPR oraz warsztatach organizowanych przez HELPDESK.
 - b. W grudniu 2020 r. r. odbyło się spotkanie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020. Grupa Zarządzająca Ewaluacją zapoznała się z działaniami podjętymi przez instytucję zarządzającą w zakresie ewaluacji w 2020 roku oraz pozytywnie zaopiniowała Plan Ewaluacji na 2021 rok.

Wszystkie raporty z przeprowadzonych badań dostępne są na stronach internetowych MRiRW (www.gov.pl/web/rolnictwo/ewaluacja).

DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU ZAPEWNIENIA JAKOŚCI I SKUTECZNOŚCI WDRAŻANIA PROGRAMU

Prowadzenie działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu jest zadaniem instytucji zarządzającej.

W 2020 roku w ramach działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu instytucja zarządzająca wydawała rozporządzenia dotyczące Programu, w tym rozporządzenia nowelizujące dotychczasowe przepisy dotyczące wdrażania poszczególnych działań, poddziałań lub typów operacji.

Ponadto w 2020 roku nowelizowana była również ustawa *o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (ustawa o row). Wprowadzone zmiany przepisów wynikały z konieczności zapewnienia sprawnej realizacji Programu, a także uproszczeń dla beneficjentów, po wprowadzeniu stanu zagrożenia epidemicznego, a następnie stanu epidemii, w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.

W ustawie o row wprowadzono następujące zmiany:

1. uchylono przepis stanowiący ograniczenie w zakresie zwiększenia kwoty przyznanej kwoty pomocy i celu operacji.;
2. uregulowano w przepisach ustawy kwestię obowiązku składania weksla niezupełnego (in blanco) przez odejście od obowiązku składania tego zabezpieczenia przez jednostki sektora finansów publicznych oraz przesunięcie w czasie jego składania przez inne podmioty;
3. umożliwiono zawieranie umowy o przyznaniu pomocy bez konieczności stawiania się na jej podpisanie w podmiocie przyznającym pomoc;
4. wprowadzono możliwość składania wniosków o przyznanie pomocy oraz pomocy technicznej, wniosków o płatność oraz innych dokumentów do agencji płatniczej lub podmiotu wdrażającego w formie dokumentu elektronicznego na elektroniczną skrzynkę podawczą;
5. zrezygnowano z obowiązku stosowania przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy lub pomocy technicznej oraz beneficjenta wyboru wykonawców poszczególnych zadań w ramach realizowanej operacji z zachowaniem konkurencyjnego trybu ich wyboru;
6. wprowadzono tzw. przepisy epizodyczne, w szczególności umożliwiające w okresie trwania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii np.: wydłużanie terminu składania wniosków o przyznanie pomocy, przywracanie terminu wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania lub wypłaty pomocy, czy też zrealizowanie określonych warunków / zobowiązań w terminie późniejszym niż np. wynikający z postanowień umowy.
7. uwzględniono nowe działanie M21 *Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19.*

Ponadto, na podstawie przepisów epizodycznych wprowadzonych w ustawie o row, wydano rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 3 lipca 2020 r. w sprawie *szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach niektórych działań i poddziałań objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2* (Dz. U. poz. 1196) które umożliwiło m.in.:

1. uznanie, że jeśli podczas stanu zagrożenia epidemicznego / epidemii przyczyną niezrealizowania przez beneficjenta w sposób ciągły warunków lub zobowiązań, są ograniczenia (lub powiązane z nimi okoliczności) określone w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi - te warunki i zobowiązania są realizowane w sposób ciągły;
2. dołączanie do składanych wniosków, podczas stanu zagrożenia epidemicznego lub epidemii, kopii dokumentów bez wymaganego przepisami potwierdzenia za zgodność z oryginałem przez osoby inne niż wnioskodawca lub beneficjent.

Instytucja zarządzająca w 2020 roku opracowała i przedstawiła szereg propozycji zmian Programu. Propozycje te były następnie opiniowane i zatwierdzane przez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020.

Najbardziej istotne zmiany objęte propozycją modyfikacji PROW 2014-2020 objęły m.in.:

1. wprowadzenie nowego działania M21 *Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19* do PROW 2014-2020;
2. przesunięcie dostępnych środków pomiędzy poszczególnymi działaniami, w celu optymalizacji możliwości ich wykorzystania;
3. zmiany w zakresie dostosowania zapisów PROW 2014-2020 do przepisów unijnych ustanawiających niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z EFRROW i Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) od roku 2021;
4. poszerzenie zakresu działania M14 *Dobrostan zwierząt*.

Ponadto w celu ograniczenia negatywnych skutków pandemii COVID-19, rozszerzono zakres wsparcia dla rolników i przetwórców rolno-spożywczych udzielany w formie gwarancji spłaty kredytu z Funduszu Gwarancji Rolnych (FGR).

Nowe warunki umożliwiły m.in. objęcie gwarancją kredytu obrotowego nieodnawialnego, który nie jest powiązany z inwestycją wspieraną z EFRROW, zabezpieczenie gwarancją spłaty kredytu obrotowego odnawialnego, a także otrzymanie dopłaty do oprocentowania kredytu obrotowego.

W związku z rozszerzeniem zakresu wsparcia budżet przeznaczony na realizację wsparcia z FGR został zwiększony o kwotę 18,6 mln euro.

W 2020 roku odbywały się kolejne nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym m.in. w ramach działań o stosunkowo niskim poziomie wykorzystania środków - M01 (przeprowadzono jeden nabór w ramach poddziałania 1.1), M02 (dwa nabory w ramach poddziałania 2.1 i cztery - w tym jeden unieważniony, który zostanie powtórzony - w ramach poddziałania 2.3) oraz w ramach działania M16.

Jednocześnie, w dalszym ciągu instytucja zarządzająca monitorowała postęp obsługi wniosków w ramach instrumentów, dla których termin rozpatrywania upłynął bądź niebawem upłynie. Zgodnie z harmonogramem obsługi wniosków, ARiMR przekazywała IZ dane dotyczące obsługi tych wniosków w cyklach cotygodniowych.

W ramach działania M16 w 2020 r. wprowadzono zmiany przepisów mające na celu usprawnienie realizacji działania.

W ramach zmiany rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Współpraca” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2020 poz. 80, z późn. zm.), umożliwiono ryczałtowe finansowanie operacji typu tworzenie krótkich łańcuchów dostaw (operacje te, potocznie zwane "e-skrzynką" / koszykiem zakupowym, polegają na zorganizowaniu produkcji, dystrybucji i transakcji pomiędzy producentem żywności a konsumentem, który ją spożywa, w sposób, który minimalizuje liczbę pośredników uczestniczących w tym procesie, i dotyczą produktów objętych załącznikiem I do *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*).

ROZPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O PROGRAMIE

Podczas realizacji operacji objętych dwuletnim planem operacyjnym KSOW na lata 2020–2021 zapewniano upowszechnienie informacji o Programie, w tym o Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Upowszechnianie informacji o PROW było realizowane na podstawie rozporządzenia wykonawczego Komisji UE nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r., księgi wizualizacji znaku PROW 2014-2020 oraz wytycznych instytucji zarządzającej KSOW.

Podstawową formą przekazywania informacji były konferencje, spotkania szkoleniowo-informacyjne, warsztaty, szkolenia i spotkania informacyjne, podczas których dystrybuowano materiały informacyjno-promocyjne dotyczące Programu.

Utrzymywany był kontakt ze środkami masowego przekazu: telewizja, radio, prasa, w szczególności emisja audycji radiowych w krajowych i regionalnych rozgłoszeniach radiowych oraz wątków nt. PROW w programach i audycjach telewizyjnych w krajowych stacjach. Informacje dotyczące PROW udzielane były podczas międzynarodowych, ogólnopolskich i lokalnych imprez o charakterze rolniczym, targów, imprez plenerowych – w formie stoisk informacyjnych, podczas których dystrybuowano materiały informacyjne i promocyjne.

Wszystkie jednostki prowadziły strony internetowe poświęcone PROW 2014-2020. W serwisach można było znaleźć informacje dotyczące: aktualności, założeń programowych, legislacji krajowej i unijnej, ogłoszeń o naborach wniosków, informacji o procedurach wypełniania wniosków oraz informacji o szkoleniach z zakresu PROW 2014-2020. Na portalu www.ksow.pl oraz na kanałach KSOW w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram) zamieszczano zaproszenia i informacje o inicjatywach na obszarze UE, dotyczących obszarów wiejskich, w tym też realizowanych w ramach Programu, ponadto publikowano przykłady dobrych praktyk, sfinansowanych ze środków Programu, a także opisy i relacje z działań realizowanych w ramach planu operacyjnego jednostki centralnej KSOW. Zamieszczane informacje przygotowywane były tak, by jednoznacznie wskazywać na źródło finansowania inicjatyw.

Działania informacyjne prowadzone były również poprzez kontakt bezpośredni w punktach informacyjnych PROW 2014-2020. Jednostki regionalne udzieliły w tych punktach w 2020 r. ponad 21 tysięcy konsultacji. Przykładowo w województwie lubelskim dotarcie do szerszej grupy odbiorców w celu zapewnienia upowszechniania Programu możliwe było dzięki mobilnemu punktowi informacyjnemu. W dobie pandemii kontakt bezpośredni z większą ilością beneficjentów był ograniczony, ale udało się przekazać informacje około tysiącu osobom na temat Programu oraz przeprowadzić dystrybucję materiałów promocyjnych. Punkt mobilny został oznaczony logotypami zgodnie z księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020.

Zapewniano upowszechnienie informacji o Programie, w tym o Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w sposób dostosowany do sposobu realizacji operacji. Do informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w księdze wizualizacji znaku PROW 2014-2020, zobowiązywano w umowach wykonawców poszczególnych zadań oraz partnerów KSOW w ramach realizowanych operacji.

Ponadto jednostki wdrażające zapewniały obowiązek informowania także we własnym zakresie, np. poprzez udostępnianie banerów / roll-upów / plakatów opatrzonych logotypami zgodnie z księgą

wizualizacji znaku PROW 2014-2020 i przekazywanie informacji ustnej w trakcie realizacji operacji np. konferencji, szkoleń, wyjazdów oraz zamieszczaniu informacji na portalu KSOW.

Sposób informowania o źródle finansowania i wkładzie finansowym UE był uzależniony od rodzaju operacji i różnorodności wykorzystywanych nośników, m.in.:

1. imprezy plenerowe (targi, wystawy, dożynki itp.) oznakowane poprzez ekspozycje roll-upów / banerów / plansz zawierających wymagane logotypy, ponadto informacje o wsparciu ze środków EFRROW były przekazywane przez pracowników obsługujących stoiska,
2. spotkania informacyjne / szkolenia / konferencje / warsztaty / wyjazdy oznakowane były zgodnie z wymogami, poprzez ekspozycje wymaganej wizualizacji w salach, oznakowanie prezentacji, list obecności oraz innych materiałów informacyjnych przeznaczonych dla uczestników,
3. audycje radiowe zawierały odwołanie słowne, audycje telewizyjne opatrzone były planszą z odpowiednimi logotypami i odwołaniem słownym,
4. materiały informacyjne / materiały informacyjno-promocyjne / roll-upy / artykuły prasowe oraz materiały informacyjne dotyczące poszczególnych operacji zawierały odpowiednie logotypy oraz slogan i odwołanie słowne,
5. materiały promocyjne zawierały odpowiednie logotypy oraz slogany.

Przy realizacji działań w zależności od rodzaju operacji i typu nośnika zamieszczano następujące informacje:

1. wymagane logotypy (tj. co najmniej UE, KSOW, PROW 2014-2020) oraz slogan *Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie*
2. wymagane logotypy i odwołanie słowne: *Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie; Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi; Projekt / audycja / materiał / publikacja opracowana przez....; Projekt / audycja / publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.*